

ҚАЗАҚ

АЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

№ 14 (1607)
4 мамыр
2016 жыл

УНИВЕРСИТЕТІ

Апталық 1948 жылдың 20 сәуірінен шыға бастады

www.kaznu.kz

БЕЛГІЛІ ҚАЙРАТКЕР, ҒАЛЫМ ТӨЛЕГЕН ӘБДІСАҒИҰЛЫ 70 ЖАСТА

ҚР ҰҒА академигі, физика-математика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстанның еңбек сіңірген ғылым және техника қайраткері, әл-Фараби атындағы ғылым мен техника саласындағы 2015 жылғы Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, ҚазҰУ жанындағы ЭТФ ҒЗИ ғылыми жетекшісі Төлеген Әбдісағиұлы Қожамқұловтың 70 жылдығына және ғылыми-педагогикалық қызметінің 50 жылдығына арналған әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Ғылыми кеңесінің, ҚР Жоғары мектебі ҰҒА Президиумы мен ҚР ҰҒА Президиумының салтанатты жиналысы өтті.

Ғалымға аудитория ашылды

ҚазҰУ-дың философия және саясаттану факультеті, жалпы және қолданбалы психология кафедрасының ұйымдастыруымен психология ғылымдарының докторы, профессор С.М.Жақыповты еске алуға арналған дәстүрлі халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция өтті.

Биылғы шара «Білім беру жүйесіндегі бәсекеге қабілетті тұлғаны дамытудың қазіргі тенденциялары» деген тақырыпты арқау етті. Сондай-ақ, шара аясында ғалымның артта қалған ұрпақтары мен ұстаздарының демеушілігімен факультетте «С.М. Жақыпов атындағы аудитория» ашылды. Аудиторияда ғалымның құнды еңбектері, қолжазбалары, пайдаланған заттары, өмірінен, қызметінен сыр шертетін естелік суреттер орналастырылды.

Жалғасы 3-бетте

ЕҢ ҮЗДІК ОҚЫРМАН АНЫҚТАЛДЫ

Студенттердің кітап оқуға деген қызығушылығын арттыру мақсатында ҚазҰУ ректоры Ғалым Мұтановтың бастамасымен 2012 жылы «100 кітап» жобасы «Жас қазақ» газетінің ақпараттық қолдауымен әзірленді. Жоба аясында ҚазҰУ студенті оқуға тиіс үздік отандық және әлемдік классиктердің шығармалары таңдалғаны белгілі. Осы орайда Әл-Фараби

Университеттегі 40 жылдан астам тарихы бар археология, этнология және музеология кафедрасы тарихшы, археолог, этнолог, музейтанушы мамандарды дайындауды жоғары сапамен қамтамасыз етуге бағытталған. Кафедраның негізін қалаушылардың бірі, осы қара шаңырақтың түлегі – тарих ғылымдарының докторы, профессор М.Е.Елеуов.

АРХЕОЛОГИЯ МАЙТАЛМАНЫ

Мадияр ағамыз – жарты ғасырға жуық ғұмырын жастарға білім беру мен ғылымға арнаған ұлағатты ұстаз. Ол мектеп қабырғасында оқып жүріп болашақта тарихшы болуды армандаған еді. Болашақ жас ғалым 1970 жылы С.М. Киров атындағы ҚазМУ-дың тарих факультетіне оқуға түседі. Университет қабырғасында оның археолог-ғалым болып қалыптасуына дәріс берген ұстаздар қауымының ықпалы зор болды. Болашағынан үлкен үміт күттірген ол студенттік шағында жаз айларында археологиялық экспедиция жұмыстарына қатысып, қазба жұмыстарын жүргізудің әдістерін меңгерді. Тәжірибе жинақтап, студенттердің республикалық және Одақ көлемінде өтетін конференцияларына қатысып, жүлделі орындар алуымен көзге түсті.

Еңбек жолын қарапайым лаборанттан бастаған ағамыз аянбай еңбек етіп, артынан көп шәкірт ертіп, археология ғылымына баули білді. 1976-1996 жылдары кафедрада лаборант, аға инженер, ассистент, аға оқытушы, доцент қызметін атқару барысында М.Елеуов өзін үлгілі ұстаз, білікті маман ретінде көрсетті. Ол университет қабырғасында студенттерге дәріс берумен қатар жылда жаз айларында оларды университеттің археологиялық экспедициясына қатыстырып, Оңтүстік Қазақстан, Қызылорда облыстарынан көптеген ортағасырлық қалалар мен елді мекендерді тауып, қазба жұмыстарын жүргізді.

1982-1983 жылдарда М. Елеуов жетекшілік еткен университет археологиялық экспедициясының барлау тобы Шу мен Талас өзендерінің жоғарғы ағысында Қырғыз КСР жерінде орналасқан ұзын қорғанды Бурана, Аксу, Садырқорған қалаларында қазба жұмыстарын жүргізіп, басқа бірқатар қалалардың тарихи топографиясын зерттеді. 1983 жылы М. Елеуов М.В.Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің археология кафедрасы мен Археология институтының Ленинград бөлімінде білімін жетілдіру курсына болып, КСРО археологиясының атакты ғалымдары – Д.А. Авдусин, Л.Р. Кызыласов, Г.А. Федоров-Давыдов, В.Янин, В.Л. Воронина, Ю.А. Заднепровскийдің дәрістерін тыңдады.

Мәскеу мен Ленинград қалаларында білімін жетілдіру курсына болған уақыт М. Елеуов үшін өте нәтижелі болды.

Ол архивтерде кітапханалардың сирек қорларындағы Қазақстанның ортағасырлық зерттелу тарихына қатысты құнды деректермен танысты.

М.Елеуовтың басшылығымен Қаратау мен Сырдарияның орта ағысында жүргізілген археологиялық барлау жұмыстарының нәтижесінде ғылымға белгісіз болып келген 2000-нан астам археологиялық ескерткіштер ашылып, зерттелді. Олардың қатарында әр түрлі тарихи кезеңдерден бүгінге дейін жеткен ескерткіштер, 150-ге жуық ортағасырлық қалалар мен елді мекендер бар. Оңтүстік Қазақстан облысының – Түркістан, Бәйдібек, Түлкібас, Созак, Қызылорда облысының – Шиелі, Жанакорған, ал Жамбыл облысының – Жуалы, Жамбыл, Талас, Сарысу аудандарының – Қаратау мен Сырдың орта ағысында орналасқан ортағасырлық қалалары мен елді мекендерінің саны анықталып, олардың тарихи-топографиялық құрылымдары қайта зерттеліп, бірқатарына толықтырулар жасалды.

Ол – Қазақстанның ортағасырлық қалаларының тарихы мен керуен жолдарына арналған 450-ден астам ғылыми мақала, 4 монография және археологиялық зерттеулерге арналған бірнеше оқу құралдарының авторы. Ғалымның «Шу мен Талас өңірлерінің ортағасырлық қалалары» (VI - XIII ғ.басы) атты монографиясы «Қазақ университеті» баспасынан 1998 жылы шықты. Еңбекте Шу мен Талас өңірлеріндегі орта ғасырлық қалалары мен елді мекендері, олардың тарихи-топографиялық құрылымдары туралы зерттеу нәтижелері қарастырылған. Сондай-ақ 2005 жылы «Ескерусіз қалған ескерткіштер», 2007 жылы «Қартаудың орта ғасырлық керуен жолдары», 2008 жылы «Қарақұр ескерткіштері» атты монографиялық еңбектері жарыққа шықты. Жоғарыда көрсетілген монографиялық еңбектерде Қазақстанның орта ғасырлық қалаларына жүргізілген археологиялық зерттеу нәтижелері, әртүрлі тарихи кезеңдерде қалыптасқан қалалар мен елді мекендердің пайда болу, қалыптасу, даму жолдары, елді мекендер мен қалалардың өзіндік ерекшеліктері, елді мекендер мен қалалардың қалааралық және аймақтық қорғаныс жүйесі және тарихи-мәдени мұра ескерткіштерін сақтау, қорғау және оларды насихаттау мәселелері көтерілген.

Мадияр Елеуұлы – еліне, жоғары білікті мамандарды дайындау ісіндегі еңбегі еленген, көптеген марапат иесі. М.Е. Елеуов жоғары оқу орнында табысты еңбек еткені үшін 2006 жылы ҚР Білім және ғылым министрлігінің «Құрмет грамотасымен», 2009 жылы «Жоғары оқу орнының үздік оқытушысы» төс белгісімен, 2010 жылы 7 желтоқсанда ҚР Президентінің Жарлығы бойынша «Қазақстан еңбек сіңірген қайраткері» құрметті атағы берілді. Бар ғұмырын ғылым мен білімге арнаған ғалым ағамыздың өмір жолы көпке үлгі.

Биыл мамыр айында мерейтойлық 70 жасын тойлап отырған Мадияр Елеуұлына зор денсаулық, ұзақ ғұмыр, отбасына амандық тілейміз. Іргесі қаланған қазақ археологиясының ізін жалғастыруда үлкен жетістіктерге жетіп, биіктерден көріне беруіңізге тілектеспіз!

**Г. КОЗҒАМБАЕВА,
М. ДАУЫТБЕКОВА,**

тарих, археология және этнология
факультетінің доценттері